

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут права та гуманітарних наук
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

08-02-20М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

**«Мейджор: Проблеми правового регулювання
сімейних та спадкових правовідносин»»**

для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою
«Право» спеціальності Д8 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННПГН
Протокол № 8 від 20 квітня 2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни *«Мейджор: Проблеми правового регулювання сімейних та спадкових правовідносин»* для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності D8 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Міщук І. В., Гришко В. І. Рівне : НУВГП, 2026. 22 с.

Укладачі:

Міщук І. В., к.ю.н., професор, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін;

Гришко В. І., к.пед.н., доцент кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін;

Подвірна О. В., старший викладач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальна за випуск:

Міщук І. В., к.ю.н., професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін

Керівник освітньо-наукової програми:

Швець О. М., к.ю.н, доцент кафедри правових природоохоронних дисциплін.

© І. В. Міщук, В. І. Гришко,

О. В. Подвірна, 2026

© НУВГП, 2026

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	5
1.1. Опис навчальної дисципліни	5
1.2. Тематика практичних занять	7
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	7
1.4. Критерії та шкала оцінювання	8
2. Плани практичних занять	8
3. Самостійна робота студентів	16
4. Рекомендована література	20

ПЕРЕДМОВА

Україна буде державну сімейну політику на принципах суверенітету та автономії сім'ї, паритету між жінкою і чоловіком в усіх сферах життєдіяльності, якнайкращого забезпечення прав та інтересів дитини, максимально можливого врахування прав та інтересів інших вразливих членів сім'ї, а також на засадах наступності поколінь. Проте наявні концептуальні трансформації на початку третього тисячоліття в підходах до правового регулювання суспільних відносин в Україні та за її географічними межами не можуть не вплинути, зокрема, на особливу «гавань», своєрідну царину приватного буття – сімейно-правову сферу. Адже в ній насамперед з моменту набрання чинності головного правового регулятора сімейних відносин в Україні минуло понад 18 років. За цей час відбулося максимальне розгортання диспозитивних засад сімейно-правового регулювання, з'явилося багато нових норм та інститутів сімейного права, які потребують або нового бачення, або є такими, що підлягають негайній модернізації. Крім того, незаперечно стверджувати, що частина норм сімейного права нашої держави, потребують розвитку на підставі позитивного досвіду правового регулювання сімейних відносин у зарубіжних країнах.

Також в умовах глобалізації та соціальних змін, що відбуваються в суспільстві, роль спадкового права залишається особливо значною. Закріплений законодавством ЄС принцип вільного пересування людей призводить до все частішої появи спадкових відносин, які не пов'язані лише з однією державою. Згідно зі статистичними даними, за останні роки понад півмільйона спадкових справ у ЄС на рік складаються з міжнародних спадкових справ, тобто близько 10 відсотків усіх спадкових справ у ЄС. Це число визначається тим фактом, що після відкриття кордонів ЄС все більше громадян країн-членів ЄС вступають у шлюби з громадянами інших держав, набувають майна в державі, відмінній від свого громадянства, працюють і поселяються в іноземних державах. У такій ситуації при спадкуванні може виникнути низка питань, пов'язаних із визначенням кола спадкоємців спадкодавця та належного йому майна.

З цієї причини спадкоємці можуть зіткнутися з конфліктами між різними правовими системами, різними тлумаченнями спадкового права та його застосування.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета мейджора: формування у студентів глибоких системних знань, аналітичних здібностей та стійких практичних навичок у сфері цивільного, сімейного, спадкового та зобов'язального права, а також умінь ефективно складати цивільно-процесуальні документи. Мейджор спрямований на підготовку висококваліфікованих юристів, здатних кваліфіковано захищати майнові та особисті немайнові права та інтереси фізичних та юридичних осіб у сучасному правовому полі.

Завдання мейджора: надання ґрунтовних знань щодо проблем правового регулювання сімейних та спадкових правовідносин, аналіз складних питань, що виникають при укладенні шлюбу, розлученні, поділі майна, аліментних зобов'язаннях, а також при відкритті та оформленні спадщини; розвиток аналітичних здібностей для кваліфікованого аналізу та інтерпретації норм цивільного законодавства, судової практики та доктринальних підходів; посилення вмінь представляти інтереси клієнтів у цивільних, сімейних, спадкових та договірних спорах у судових та позасудових органах; розвиток професійної відповідальності, дотримання етичних стандартів та принципів верховенства права у всіх аспектах цивільно-правової діяльності; підготовка до самостійного вирішення складних юридичних завдань та надання кваліфікованих правових консультацій у сфері приватного права.

Вивчення дисципліни «Мейджор: Проблеми правового регулювання сімейних та спадкових правовідносин» має наметі формування низки компетентностей:

1. Загальні компетентності

ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

2. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі в ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи ЄС на правову систему України.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Зміст вивчення дисципліни *«Мейджор: Проблеми правового регулювання сімейних та спадкових правовідносин»* сформульований у таких термінах результатів навчання:

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

PH12.Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

PH13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

PH14.Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

PH16.Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

1.2 Тематика практичних занять

п/п	Назва теми
<i>МОДУЛЬ 1. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН</i>	
1	Фактичні шлюбні відносини та альтернативні шлюби: прогалини правового регулювання
2	Розірвання шлюбу та правові наслідки припинення сімейних відносин: проблеми судової практики
3	Захист прав дитини та батьківські обов'язки: виклики сучасності
4	Колізійні правові питання застосування допоміжних репродуктивних технологій
<i>МОДУЛЬ 2. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН</i>	
5	Актуальні проблеми визначення складу спадщини
6	Проблеми правового регулювання спадкування за заповітом
7	Проблеми спадкування в умовах воєнного стану
8	Проблемні аспекти вирішення спадкових спорів

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання контрольних робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основні критерії, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені силябусом;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
- своєчасність виконання; дотримання вимог до оформлення.

**2. Критерії оцінювання практичних завдань
(у % від кількості балів, виділених на завдання із заокруглення до цілого числа):**

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

*у разі колективного виконання завдань передбачається розподіл балів між виконавцями

Критерії оцінювання ситуаційних вправ та інших завдань творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало, порушені терміни виконання;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача вищої освіти недостатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог до термінів та оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

*у разі колективного виконання завдань передбачається розподіл балів між виконавцями

Підсумкова складова оцінювання передбачає складання двох модульних контролів (та/або іспиту) у тестовій формі на платформі Moodle.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Фактичні шлюбні відносини та альтернативні шлюби: прогалини правового регулювання

1. Доктринальні підходи до правової природи фактичних шлюбних відносин.

2. Проблеми доказування проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу.

3. Майнові наслідки фактичних шлюбних відносин.

4. Судова практика щодо поділу майна фактичного подружжя.

5. Проблеми правового статусу альтернативних шлюбів.

Ключові поняття: статус "сім'ї" без реєстрації, партнерство, факт спільного проживання, ведення спільного господарства та наявності спільного бюджету, конфлікт статусів, обмеженість прав, альтернативні форми, одностатеві союзи або інші форми партнерства, альтернативні моделі спільного життя.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте доктринальні підходи до правової природи фактичних шлюбних відносин та назвіть їх відмінності.

2. В чому складність доказування проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу?

3. Майнові наслідки фактичних шлюбних відносин?

4. Охарактеризуйте судову практику щодо поділу майна фактичного подружжя.

5. Що розуміється під поняттям «альтернативний шлюб», назвіть їх види та особливості існування в Україні?

Практичне завдання:

1. Опрацювати судову практику (що найменше 5 рішень) щодо поділу майна фактичного подружжя.

2. Підготувати доповідь на тему: «Альтернативні шлюби в Україні, їх правове визнання та види».

3. Опрацювати наукові праці щодо правового тлумачення «фактичного шлюбу в Україні та в порівнянні з іншими країнами».

Тема 2. Розірвання шлюбу та правові наслідки припинення сімейних відносин: проблеми судової практики

1. Розірвання шлюбу в органах ДРАЦС та судовому порядку: проблеми розмежування.

2. Правові наслідки припинення шлюбу: момент припинення прав та обов'язків.

3. Проблемні аспекти визнання шлюбу недійсним.

4. Проблеми захисту прав одного з подружжя після розірвання шлюбу (утримання, користування житлом).

Ключові поняття: розірвання та припинення шлюбу, недійсний шлюб, утримання, користування житлом, фактичний та юридичний момент припинення шлюбу.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Назвіть підстави припинення шлюбу.

2. Назвіть підстави розірвання шлюбу.
3. Назвіть та охарактеризуйте способи розірвання та припинення шлюбу.
4. Назвіть та охарактеризуйте правові наслідки визнання шлюбу недійсним.
5. Охарактеризуйте які можливі проблеми захисту прав одного з подружжя після розірвання шлюбу (утримання, можливість користування житлом, тощо).

Практичне завдання :

1. Розробіть проект договору про сплату аліментів для підписання у нотаріуса.
2. Опрацювати судову практику щодо розірвання шлюбу за відсутності дітей.

Тема 3. Захист прав дитини та батьківські обов'язки: виклики сучасності

1. Зміст принципу «найкращих інтересів дитини».
2. Проблеми розмежування категорії справ при вирішенні спорів про визначення місця проживання дитини.
3. Обмеження та позбавлення батьківських прав: проблеми доказування.
4. Виконання судових рішень про відібрання дитини: правові перешкоди.
5. Проблеми стягнення аліментів з осіб, що перебувають за кордоном або на військовій службі.

Ключові поняття: аліменти, відібрання дитини, обмеження або позбавлення батьківських прав, принцип «найкращих інтересів дитини», вибір місця проживання, інтерес дитини.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте процедуру розірвання шлюбу, за наявності дітей.
2. Назвіть особливості участі дитини при вирішенні питання про її місце проживання після розлучення?
3. Розмежуйте поняття та підстави обмеження та позбавлення батьківських прав.
4. Поясніть які виникають проблеми стягнення аліментів з осіб, що перебувають за кордоном або на військовій службі.

Завдання:

1. Підготуйте презентацію та доповідь на неї до теми «Проблеми стягнення аліментів з осіб, що перебувають за кордоном».

2. Підготуйте презентацію та доповідь на неї до теми «Проблеми стягнення аліментів з осіб, що перебувають на військовій службі».

Тема 4. Колізійні правові питання застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. Проблеми правового регулювання сурогатного материнства.

2. Актуальні питання визначення походження дитини при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій.

3. Посмертне використання репродуктивних клітин: проблеми законодавчого закріплення.

Ключові поняття: сурогатне материнство, репродуктивні технології, репродуктивна медицина, донорство, безпліддя, право на інформацію про стан здоров'я при одруженні.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Поясніть поняття «репродуктивна медицина» та її вплив на шлюбно-сімейні відносини.

2. В чому суть поняття «сурогатне материнство», його правова природа та законодавче закріплення в Україні?

3. Назвіть правові проблеми визначення походження дитини при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій.

4. Назвіть особливості посмертного використання репродуктивних клітин за національним законодавством.

Завдання:

1. Опрацювати судову практику про справи щодо порушення прав на репродуктивну медицину.

2. Підготувати доповідь на тему: «Посмертне використання репродуктивних клітин: проблеми законодавчого закріплення».

МОДУЛЬ 2. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКОВИХ ПРАВІДНОСИН

Тема 5 Актуальні проблеми визначення складу спадщини

1. Проблема визначення поняття та меж складу спадщини.
2. Проблемні аспекти спадкування боргів спадкодавця.
3. Особливості спадкування цифрових активів, корпоративних прав, прав інтелектуальної власності.
4. Проблеми визначення права, що підлягає застосуванню до спадкових відносин з іноземним елементом.
5. Особливості включення до складу спадщини майна, що знаходиться за кордоном

Ключові поняття: спадок, спадкова маса, спадкоємець, спадкодавець, іноземний елемент, частки подружжя, цифрові активи, відумерла спадщина

Контрольні питання для самоперевірки

1. У чому процес розшуку та оцінки майна, що входить до спадщини?
2. Охарактеризуйте особливості спадкування боргових забор'язань (кредити, застава, штрафи та ін.)?
3. Охарактеризуйте специфіку виділення частки подружжя зі спадкової маси?
4. В чому складність спадкування майна, що розташоване за кордоном?
5. Як законодавчо врегульоване питання спадкування цифрових активів: акаунтів, цифрових гаманців та контенту?
6. Розтлумачте поняття «Відумерла спадщина», та назвіть підстави набуття майна такого статусу?

Завдання:

1. Опрацювати щонайменше 3 наукові статті до тематики даного практичного заняття і запропонуйте зміну до правових норм для врегулювання проблем спадкування майна, що перебуває за кордоном.

Тема 6. Проблеми правового регулювання спадкування за заповітом

1. Принцип свободи заповіту та його законодавчі обмеження.
2. Обов'язкова частка у спадщині: проблеми визначення, зменшення та судової практики.
3. Проблема доказування недійсності заповіту.

4. Спадковий договір: співвідношення із заповітом та проблеми правозастосування.

Ключові поняття: заповіт, таємний заповіт, заповіт з умовою, заповіт подружжя, морально-правова колізія, легітимність, обов'язкова частка спадку, спадковий договір.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Назвіть види заповітів та охарактеризуйте їх .
2. Як Ви розумієте обов'язкова частка спадщини, способи її встановлення та хто на неї претендує?
3. Назвіть підстави визнання правочинну (заповіту) не дійсним або нікчемним, які правові наслідки такого рішення?
4. Які альтернативні способи оформлення «волі спадкодавця» існують в Україні, назвіть та охарактеризуйте їх.
5. Які правові наслідки відсутності заповіту?

Завдання.

На вибір студента розробити макет одного із видів заповітів або спадкового договору.

Тема 7. Проблеми спадкування в умовах воєнного стану

1. Особливості оформлення спадщини на тимчасово окупованих територіях.
2. Проблемні питання спадкування зруйнованої нерухомості.
3. Проблематика строків прийняття спадщини та їх поновлення в умовах воєнного стану.
4. Оформлення спадщини при відсутності оригіналів документів або неможливості доступу до реєстрів: процесуальні аспекти.

Ключові поняття: тимчасово окуповані території, зруйнована або знищена нерухомості, воєнний стан, оформлення спадщини, реєстр.

Контрольні питання для самоперевірки

1. У чому полягають особливості оформлення спадщини на тимчасово окупованих територіях?
2. Охарактеризуйте проблеми спадкування зруйнованої або частково знищеної нерухомості .
3. Які строки прийняття спадщини? Чи можливе їх поновлення в умовах воєнного стану?

4. Як здійснюється оформлення спадщини при відсутності оригіналів документів або неможливості доступу до реєстрів?

Завдання

Опрацювати щонайменше 3 науковий статей по тематиці даного практичного заняття та визначити правові колізії процесів спадкування в умовах воєнного стану.

Тема 8. Проблемні аспекти вирішення спадкових спорів

1. Процесуальні особливості справ про визнання права власності в порядку спадкування.

2. Проблеми доказування у справах про усунення від права на спадкування та зміну черговості одержання права на спадщину.

3. Проблеми захисту прав спадкоємців у спорах із кредиторами спадкодавця.

4. Перешкоди застосування альтернативних способів вирішення спадкових спорів.

Ключові поняття: альтернативні способи, вирішення спору, судова практика, черговість спадкування, кредитори спадкодавця.

Контрольні питання для самоперевірки:

1. Назвіть найбільш розповсюджені підстави подання позовний заяв щодо спадкування.

2. Назвіть підстави для усунення від права на спадкування та зміну черговості одержання права на спадщину.

3. Охарактеризуйте процедуру усунення від права на спадкування та зміну черговості одержання права на спадщину.

4. Назвіть альтернативні способи вирішення спадкових спорів.

Завдання: опрацювати судову практику:

1) Виявлення нотаріусом розбіжностей між заявленими спадкоємцем правами та наданими документами після відкриття спадкової справи є об'єктивною обставиною, що не залежала від спадкоємця, і є поважною причиною для продовження строку для подання заяви про прийняття спадщини (ознайомитись детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 липня 2022 року у справі № 489/5656/20)

2) Законодавство не передбачає визначення додаткового строку для відкликання заяви про відмову від прийняття спадщини за

заповітом (ознайомитись детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 січня 2022 року у справі № 932/5274/20)

3) При визначенні додаткового строку на прийняття спадщини важливим є тривалість стаціонарного лікування та ступінь захворювання заявника, а не лише факт перебування його на лікуванні в закладі охорони здоров'я (ознайомитись детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 лютого 2022 року у справі № 953/15603/20);

4) Чинне законодавство не позбавляє спадкоємця права направити заяву про прийняття спадщини за допомогою засобів поштового зв'язку, а також подати її через орган місцевого самоврядування (ознайомитись детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 9 лютого 2022 року у справі № 709/769/19

3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни *«Мейджор: Проблеми правового регулювання сімейних та спадкових правовідносин»* та формуванню у них навичок та вмій одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

– доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення за темами навчальної дисципліни;

– підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань за темами темах практичних занять;

– підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;

– робота в інформаційних мережах;

– вибір теми, розроблення плану та написання реферату, наукової роботи або тез конференцій;

– самостійне вивчення та складання конспектів за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, виступах з тезами на конференції, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

Вимоги до написання реферату:

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати вимогам.

1. Робота має бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-25 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретна тема реферату, його структура визначається студентом разом із викладачем. Зазвичай, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад: *Гришко В.І. Особливості спадкування неприватизованої земельної ділянки в Україні. Право і суспільство. 2022. № 6. С. 86-91.*

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Перелік тем для рефератів

1. Стан наукової думки щодо механізму правового регулювання сімейних відносин та його іррелевантність із «потребами» часу .

2. Візія правового регулювання сімейних відносин і поняття, ознаки та «архітектоніка» його механізму

3. Поняття, ознаки, види і типи норм сімейного права

4. Застосування до регулювання сімейних відносин актів цивільного законодавства

5. Застосування аналогії закону до регулювання сімейних відносин

6. Спеціалізовані (атипові) норми сімейного права

7. Правові звичаї в механізмі правового регулювання сімейних відносин

8. «Сімейні договори» та домовленості: правове тлумачення та значення.

9. Юридичні факти як складник механізму правового регулювання сімейних відносин

10. Акти здійснення і захисту сімейних прав та інтересів і виконання обов'язків
11. Правова свідомість та її функції як складника механізму правового регулювання сімейних відносин
12. Потенціал правової культури та правові цінності як елементи механізму правового регулювання сімейних відносин
13. Розвиток доктрини сімейного права та її вплив на законодавця та суб'єктів правозастосування
14. Вплив судової практики в сімейних справах на формування і реалізацію норм сімейного права
15. Елементи спадкових правовідносин
16. Поняття відкриття спадщини та правове значення
17. Поняття та значення місця та часу відкриття спадщини
18. Повідомлення спадкоємців про відкритті спадщини, органи та їх повноваження
19. Спадкування за заповітом його реалізація в сучасних умовах.
20. Правові наслідки визнання заповіту недійсним
21. Принцип свободи заповіту, його реалізація в сучасних умовах
22. Проблеми спадкового договору
23. Посвідчення спадкового договору та договору довічного утримання: порівняльна характеристика.
24. Договір довічного утримання як вид правочину
25. Юридичний склад спадкування за законом
26. Відмінність спадкування за законом від спадкування за заповітом
27. Черги спадкоємців за законом та їх склад. Зміна черговості при спадкуванні за законом
28. Реалізація спадкових прав. Порядок прийняття спадщини
29. Відмова від прийняття спадщини. Правові наслідки прийняття та відмови від прийняття спадщини
30. Усунення від права на спадкування
31. Порядок визнання спадщини відумерлою
32. Підстави для вжиття заходів з охорони спадкового майна
33. Управління та поділ спадковим майном.
34. Відповідальність спадкоємців по боргах спадкодавця
35. Оформлення права на спадщину
36. Процесуальні особливості справ про визнання права власності в порядку спадкування.

37. Проблеми захисту прав спадкоємців у спорах із кредиторами спадкодавця.

38. Проблеми застосування альтернативних способів вирішення спадкових спорів.

Поданий перелік тем для реферативного опрацювання не є вичерпними, студент може самостійно запропонувати викладачеві тему яку бажає опрацювати.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Актуальні проблеми спадкового права : навч. посіб. / Ю. О. Заїка та ін. Київ : ЦУЛ, 2023. 336 с.

2. Дякович М. М. Сімейне прав України : навч. посіб. Харків : ЕКУС, 2022. 416 с.

3. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей : Міжнародний документ від 25.10.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text.

4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. Дата оновлення : 19.05.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.

5. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : Наказ МОЗ України від 09.09.2013 р. № 787. Дата оновлення : 29.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>.

6. Сімейний кодекс України : Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. Дата оновлення : 12.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

7. Сімейне право України : підручник / О. В. Дзера та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 520 с.

8. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г. В. Анікіна та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гринька. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.

9. Спасибо-Фатеева І. В. Спадкове право крізь призму судової практик : монографія. Київ : ЕКУС, 2022. 536 с.

10. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення : 01.02.2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

11. Чернега В. М. Проблеми та потенціал механізму правового регулювання сімейних відносин : монографія. Київ : Видавництво Ліра, 2022. 508 с.

Допоміжна література:

1. Аніщенко К. М. Засади визначення місця проживання дитини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 124–128. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/28>.

2. Бондарєва М. В., Мельник І. С., Рабовська С. Я. Захист спадкових прав: окремі аспекти судової практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 135–138.

3. Косяченко К. Актуальна проблематика реалізації спадкових прав. *Copernicus Political and Legal Studies*. 2022. Т. 1, № 3. С. 94–100. URL: <https://doi.org/10.15804/cpls.20223.11>.

4. Лефтерова О. І. Визначення походження дитини в міжнародному приватному праві : дис. ... д-ра філософії в галузі права : 081. Одеса, 2026. 259 с.

5. Менджул М. В. Порівняльне сімейне право : навч. посіб. Ужгород : РІК-У, 2021, 296 с.

6. Резникова М., Боровик К. Проблемні питання розірвання шлюбу в судовому порядку. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 61–65. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.11>.

7. Сімейні (родинні) цінності перед викликами гібридної війни: правові проблеми : монографія / О. І. Харитонова та ін. Київ : Фенікс, 2025. 508 с.

8. Тельнік О. Б. Щодо окремих проблемних аспектів перспективних змін до актів сімейного законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал : електронне наукове фахове видання*. 2023. № 1. С. 140–144.

9. Шишка Р. Б. Спадкове право України : навч. посіб. Київ : Ліра, 2021. 228 с.

10. Юніна М. П., Буякова І. О. Проблемні аспекти спадкування в умовах воєнного стану та можливі шляхи їх вирішення. *Аналітично-*

порівняльне правознавство. 2025. Т. 1, № 3. С. 351–355.
URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.53>.

Інформаційні ресурси

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: reyestr.court.gov.ua.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
3. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/>.